affaire. Mr. Wiessing heeft in zijn memoires de opmerking gemaakt, dat de heer De Jong door deze knieval de functie van directeur van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie kon krijgen.

Na de oorlog sluit de heer De Jong zich bij de nieuwe PvdA aan. Met die partij raakte hij evenwel al spoedig in conflict omdat hij over de oplossing van het Indonesische vraagstuk een andere – linkse – oplossing prefereerde dan de partij van Drees op dat moment. Hij verspeelde er enige tijd zijn functie van politiek commentator voor de VARA mee. Voor de televisiekijker anno 1969 zijn deze feiten des te opvallender, omdat zij dr. De Jong kennen als een sympathisant met *Democratisch Appèl* in de Partij van de Arbeid en als een commentator die vasthoudt aan de juistheid van het Amerikaanse ingrijpen in Vietnam. De sleutel tot die ontwikkeling kan misschien worden gevonden in het feit, dat de sociaal-democraat De Jong behoort tot die generatie, die voor eens en voor altijd de nazi-dictatuur als dreiging en werkelijkheid heeft ervaren en sindsdien voor geen enkele dictatuur meer enig begrip kan opbrengen. In zijn visie op Israël komt de ervaring van de eens vervolgden, die opnieuw worden bedreigd, duidelijk naar voren. Deze inzichten moeten ook terug te vinden zijn in het geschiedwerk van dr. De Jong.

Wanneer de auteur van *Voorspel* een kritisch oordeel uitspreekt over de economische politiek van Colijn ("Nederland is een conservatief land"), dan proeft men hierin een "partijdig" standpunt dat overigens op goede wetenschappelijke argumenten wordt ingenomen. Wanneer men de beschrijving leest van het Nederlandse communisme, dan proeft men de afwijzing door de auteur van de dictatuur en van ideologie, die hij als sociaal-democraat ooit eens creatief heeft trachten te verwerken. Het boek van dr. De Jong draagt weinig bij tot de theorievorming over het fascisme en nationaal-socialisme als "ideeënleer"; het is van de personen uit geschreven.

Kenmerkend voor de auteur is de zin, dat Nederland in de jaren twintig en dertig de oorlog van 1940 heeft verloren. Door het gehele boek heen loopt de draad van onvoldoende waakzaamheid en gebrek aan luciditeit bij Nederlandse politici. Die zienswijze komt ook naar voren in de voorkeur die de auteur toont voor prof. Gerbrandy en voor de sterke vrouw, koningin Wilhelmina. Van haar, die naar het zich laat aanzien een centrale plaats gaat innemen in het geschiedbeeld dat dr. De Jong van de bezettingstijd ontwerpt, ontbreekt in *Voorspel* het portret; het komende tweede deel gaat ermee openen. Men mag vermoeden naar aanleiding van de rede, die de auteur als lid van de Koninklijke Academie van Wetenschappen in 1966 voor dit gezelschap heeft gehouden, dat dit portret een lofprijzing zal zijn bij alle kritiek die dr. De Jong heeft op haar onparlementaire denken in de Londense jaren. En tenslotte toont de auteur van *Voorspel* zich uiterst kritisch in zijn beschrijving van verschillende vormen van antisemitisme in het vooroorlogse Nederland.